

KYNBADЪŞ—SIBIRDİN ÇER KEREGINİN KRAEVOJ
UPRAVLENIJAZЪ

ZOOTEXNICESKIJ - LA VETERINARNЪJ EEZILER

Kynbadъş-Sivirdin Kraevoj
Ispolnitel'nyj Komitedi le
çeptelgen

GBI-n Ojrot—bolygi
Ojrot-Tura ◆ 1935 ç

КУНВАДЪС — СІВІРДІН ÇЕР КЕРЕĞІНІН КРАЕВОЈ
УПРАВЛЕНІЈАЗЪ

Ойрот.

2-443

Zootexniceskij - la veterinarnыj EEZILER

Кунвадъс-Сивирдин Краевој
Исполнител'ныј Комитеди ле
çeptelgen

Инв. № 1286

GBI-ң Ојрот—вөлыгі
Ојрот-Тура ◆ 1935 ç.

КЪЈАЛТАЗЪ ÇOK ӨTKYRER ZOOVET EZILER- DI ÇÖPTÖGÖN.

КYN BADAŞ-SIBIRDİN KRAEVOJ ISPOLNITEL'NÛY KOMİTEDİNİN 1935 ÇЫLDЫN 4-CI MARTTA
N 258

POSTANOVLENİJAZЪ.

1. SSRS-тың NKZ-ның zovet ezilerine keliştre etken, КрајZU-дың кѣјалтазъ çok өtkyrer etken so-ovet ezilerin çөптөp salar.

2. Bastra rajspolkomdordъ, gorsoveterdi, Ojrottъ Oblispolkomъn la Naгъm Okrispolkomъn, Bu ezilerge keliştire kazыla rajonъn çadъn aajъnca, maldъn kijninen çyгyp azraar kereginde, kazыla rajondorъnda 15 ci martъ өtkyrbeј veterinarно-zootexniceskij eziler turgusъp alъn.

3. Bu turguzылgan zoovet ezilerdi vudyгbeј vuzъp turgan vuruulu ulustar Rajispolkomъnъn postanovlenijazыla administrativnъj nekelte—100 salkovoj şraf salъnar, emeze sraңaj өnөtijn vudyгbeј vuzъp turgan volzo, zakondъ тоovogon kereginde, ugolovnъj ajınca karuuna turguzar.

Kraјispolkom predsedatelinin zamestiteli

D. Voronin

Kraјispolkomъnъn katcъzъ **M. Gutin.**

КЪЈАЛТА ÇОК ӨТКҮРЕР ZOOVET EZILER.

Malдың тоозын тырген көптөдip, оның берер продуктаны көдырiп көптөдөр керегинде, оның өскө, кандыла малды, кандыла оорудан себерлеп көгьр керегинде, канды ла ер-арга бар болзын деп, казыла райондо малды тудыр азраар керегинде, къжалта çогьнаң өткүрер учурлу ветеринарно—зооветехниканың ezileri тургузылып çат. Ol ezilerde мунды неме темдектелер учурлу:

1 Mal tudar kazagandaryн stroitel'stvozy la оны tudar-tuzalanary.

1. Kolhoz fermalaryның мал турар казаанының stroitel'stvozyн eder ucastka çerlerdi, оның өскө ol ucastka çерде канды ла болышту бөлык postrojkalardy канды çеринде tudatанын (stroitel'no-texniçesij, zootexniçeskij, veterinarный la sanitарный көс салыр) РайЗО lo Райздравтын çөбиле болср учурлу.

2. Mal tudatan kazagandar турган ucastkazyнда ol malga kamaаны çок, çадар туралар la хожжайственный postrojkalар tudar учурь çок edilip çат.

3. Aldында канды өскө кереке тuzalangаn ро-

meşcenije-kazagandardь, mal turar edip tuzalanarь, dizinfeksija ötkyrgen kijnde volor ucurlu.

4. Kazыla sovhozto lo kolhoz-tovarnыj ferme-zinde, aңlyu mal төрөдөр kazagan- pomeşcenijeler edip alar ucurlu.

Mal төрөдөр kazaa-pomeşcenijalar, kandyjla maldь төрөдөр aldында arutap dizinfeksija ötkyrer ucurlu. Mal turar stojlo lo stanogь deze, mal төрөгөн lo soondo ulam, dezinfeksija ötkyrer ucurlu.

5. Ooru maldardь la, çuguş ooru vildirtip turgan maldardь vaşka tudar kereginde, sovhoztor-do lo kolhoztorдың fermalarында (keliştire) vaşka aңlyu-izoljator dep kыp volor ucurlu.

Çыкь mal turar konjuşinjadan, uj maldың kazaganьnan, koj mal kazaganьnan, cocko kazaganьnan, onon öskө ulus çyrer çoldon, ulus çadar turalardan la sugat çerlerden, onдыj izoljatorlor 200 metrden çuuk volbos ucurlu.

6. Maldь kazaganga-stojlogo turguzar aldында, çыl tooзына kazagandь (konopatit' eder, stenezin şьvaar, polьn potologьn çajar, көznөгін çamaar, suun agьzar, koomoj kej cьgara tartar vinteljatsijazьn edip çылulap көrip) remont ötkyrip çылulaar.

7. Kolhoz tovarныj fermalarында la sovhoztor-do mal turar kazagandarында mal turar stanoktorlu, dennikalu, jaslijalu, vozu turar |kletkely, kormuşkalu, vulaar çeri var volor kerek. Onon öskө mal-

dьн kijninen çylerde kerekty: kənəktər, kyrekter, ajruuş, şetka, tarak çetkilince volor ucurlu.

8. Mal tudup turgan kazagan-pomeşcenijeler aru-cek volor ucurlu. Maldьn ətəgin deze, ətək çuup cogьp ceberlep turgan çerge aparьp turar, mal turar stanok (stojlolorgo) deze çañ kurgak tək çajьp turar kerek.

Maldьn sidigi kazagan çьgara agar anьlu zizostocka şoolov ediler, Sidikti tort çok edip agьzarga çunarga tьştьna çьgara agьzarga suu agьzar zizepriemnik eder.

9. Mal turar kazagan pomeşcenijeni kynun sajjьn arutap çyresinen əkə, bir çьldьn turkupьna çakşь kiceemeldy arutap dezinfeksija edip kyskyde maldь kazaganga sugarda, çaskьda maldь kazagan çalanga çьgararda, ceretle syrtyp, izy şcoloklo çunup) turar ucurlu. Qьla kəzo kazagan turgan ucasıkazьnda, ferma turgan ucastkazьn-ədək tən çəptən arutap turar.

Onon əkə maldьn turar kazagandardьn dezinfeksija edip arcььbь çuğuş oorulu mal bildirip çьkan la toozьna volor.

10. Mal turar kazagandardьn temperaturazьn cocko mal kazaganьn Ts 6-8°, voozu kazaganь Ts 10-12° mal tərər kьrtьn polь Ts. 12-15° volor.

11. Mal turar kazagan—pomeşcenijaga mal azraarьnda kamaanь çok ulus kirbes ucurlu. Sranaj kerekty tuzunda, ondьj ulus kireri sanitarnьj çañ-

nan arutadyp, kijmin dezinfeksijalajla (xalat kijp) fermanyn zavedujuşciylar la velvrac zootexniktin razreşeniyezile kirer.

12. Kolxoztordyn fermazynyn, sovhoztyn malyn telcidip vastyryp turarga, mal kazaganyna, voozu kazaganyna şuuk çerde zagon cedender veleter alar kerek. Ol zagondordy ajlandra cender, onyn çerin tyzer arutap, salkyn sogor çanyn ызьктар eder.

13. Yur maldu көсип çyrer çondy rajondordo Ojrotto кьşкьда маль ызьк kazagan taskaktu volor kerek.

14. Bastra sovhoztor lo fermalar, өртөн korulaar (охрананы) айтканы аажына, өртөн korulanar kandyla çepseeli vockolor, көнөктор, текпиşтер, tegeeler, maltalar, өрт өcyreci çepselder) var volor kerek.

15. Mal turgan kazagandarda, sklad çerlerde le katu kurgak azral çatкан çerde tankulaaryn toktoodor,

II. Maldy ajdaar kavьrар çeri

16. Maldy kavьrар çerdi, maldy kavьrарга сыгargalaktan ozo, өлгөн maldyn seginen сөптөн arutalar kerekty. Onon өskө vaza onoyьp-ок maldyn suugat kolodetstaryna remont edip, suगत çerlerdi arutap, malga suu icerge epty çakşь edip (тынь-

дыр çаказьн, kolodetsto ajlandra arcьp) · çaantajьн
aru cek turarьн kiceep көrip turar.

17. Xozjajstvodo өлөнин көйлтar etkeч, baza
yurender өлөнин көйлткан ucastka çerleri, mal çalan
кавьрунна ськалaktan ozo yurler sajьн ylelip turar

Ucastkalarь malga yleр turar tuzunda eч artьk
çuuk ucastka çerlerin, rekordist sydi көр ujlarga,
syт uktu vozularga, воos baza төөрөөр өји çuuktap
kelgen ujlarga, uktu bukalarga keliştirer. Uraak ka
cestvozь koomojzu ucastka çerlerdi deze, artkan
produktazь as kьзыр ujlarga, 6 ajdan өрө ujдың
oogьnala өskө воş çyrgen malga edip keliştirer.
Balala sockologo vozula ulak kuragandarga ucast-
kanь fermanьң çuuk çaььпаң вөлүр сьгарыр берер.

18. Mal кавьраар, çerdi malga yleer tuzunda
mundьj nemeni көрөр kerek: a) ucastkalarды çetki-
lince sugattu eder, в) saavas maldь vastra кавьрар
өјигө urak ucastkaga арагарь канca krely kereky
вольр турганьн вилери в) çyгуш оорulu malga ва-
ка sugattu аььлу ucastka вольр сьгарарьн.

Аçару: Оору maldarga ucastkanь аььлар
сьгарарда, ol (оору mal) кадьк mal турган
uastkalarды кекре вaспas, кадьк malga çuuk-
tabas edip сьгарар.

19. Maldь кавьрууга сьгарардан 2 nedele ozo,
maldь кавьрар postuxtardь, olordьң вольсьларьн,
канca krely keregince көстөр сьгарыр, olordь mal
кавьрган çerde mal ооруузыла, оору malga ва-

tapkь volьštь kanajda çetirerin, koron oløndördi bildirtipmal turar ucástikanь texniceskij kanajda tuzalanatanьna uyredip salar kerek.

20. Maldь kavьrarga cьgarar aldьnda:

a) Mal bastra, veterinar la kørilip çat. Oru mal dar la baza alanь lu maldar izoljator dep baška anьlu çerge turguzьp, baška anьlu kavьrар ucastka-ga cьgarar;

b) Kьзып өзүр kalgan tujgaktарь çakşь ki-seeр keziler:

v) Syzegen maldardьn myuzinin kurc ucь keziler:

g) Kyci koomoj arьk maldar, tojьnganca baška kavьrьlar;

d) Artkan maldar produktsija aajьnca; saan mal, voş mal, 6 ajga çetre vozular, 6 ajludan eөe çaş maldar onondo өskө velyk yurge velyp salar.

e) Bastra maldь çaskь sal'da-ovodton arcьp turar.

21. Ulus çyryp turar çoldьn çanьna, mal segin salьp turgan çer çanьna, onon өskө epizoticeskij mal oruu aьra veterinarдьn mal kavьr vas edip toktootkone çerine maldь kьvьrvas ucurlu.

22. Kөckyn rajondordo, onon өskө çaantajьn arь veri maldь çajgь kyduy çerge ajdap turar raj-ondordo, maldь ajdaar aldьnda veterinar kører ucurlu.

23. Gurtopravtar (brigьdirлар, yur voşьlarь,

çaan pastuxtar) mal ajdagazып, казы ла çurt-soveterden le vetvractardan, çerinin sanirno-veterinariны çанына канды тurgаныны справка vicik alar ucurlu.

24. Maldы кынала ооргып кыяр kereginde, mal kyder çerlerinde, onды ору volgon volzo, suak çazar çerin kurgadyр alar.

25. Өркөнің кыназыла кой орыган rajondo çaantajып mal kyder çerine em casыр korondoor Kazыла ucastkada kojды кавырагы 5-6 куннен uzak volbos, ol kojlordы, ol çerine 3 ajды vazynda eke ler ucurlu. Çe өске maldы ol çerge ekelip кавырагы кем çok çараар volыр çat.

26. Mal кавырагы çer çаары mal ajdaar çol, сөөктөн, кандыла sekten, тастансы вьçar nemenen le курc-кыжгак nemedен arcыр salar ucurlu.

27. Kazaganda турган maldы, çalanga кавырагы сыгарары kenetijп volbos, 10-12 кунин туркуньна өдөр. Maldы çalanga сыгарар vaštapyк kynderde, maldы çalanga çyrgyzeri 2-3 castып туркуньна labolor, onып kijnde deze, ebešten 1,5 castып çyрer өjin uzadyр turar. Mal kazaganан сыгыр çalanga otodor өjiniп ortozыnda, maldы katu azralla azrap, ebešten verer azralып astadyр turar;

28. Maldы кыстай çalanga кавырууда tudar rajondordo, коомој соок суурган kynderde çiiр edip katu azral vөlip сыгарар.

III. Maldь kiceer azrap onьn kijninen ygeri

29 Sovhoztьn la MTF-ньn vastra malь no-merlep salgan volor kerek. Maldy stojlo kazagan- ga turguzar aldьnda, veterinarno-zootexniceskij ka- mis-koryu ethodьp, uktaldьrar keregine arabas mal- dardь velyp vьvbrokovka edip at. Onьn kijnde er- kek tizizine velyp, uk kacestvozь la velyp, prozvod- svenньj vyduyle gruppalarga velyp, kazagan-pomeш- cenie saьpн turguzьlyp at Kazь la malga kazagan- da aantajьn turar erin aңlyar vєriler.

30 Azrap koryp turar maldьn kijninen aan- tajьn yger kizi kɵstɵlip at.

31. Sovhoztordo lo fermalarda maldь aantajьn otkolo arсьp, тьn balkaштальp kirlengen erlerin deze, ьlu kazagan-pomeшcenijede ьlu suula unup atarda deze ogo yzeri tujgagьn arсььg.

Kerek volgon aajьnca, bir ьldьn turkunьna eki kataptaң əs emes, ьlkь maldьn tujgagьn ke- zip turar, uь maldьn deze, (syzegeп maldardьn)— myuziniң ucun kezip, vaza koomoj, edin ɵjkɵj ɵzip atkan myuzin kezep.

32. askь la aj ɵjinde sala la licinke ke- gɵon kьrar-uur iшter ethodьp at. ajьda kojlor tyш- te tebeleer ɵjinde, kurtap ooryp turgan kojlordь emdep alarga kojdy шnziler kɵrip, ondьj kojlordь vaшka ьlgap turar.

33. Katu kьrtьш ystьne iшter turgan attar, onon

өскө тозон ојинде, кышкыда кыјалтазы чок такаланар учурлу. Attardь solьp-katar takalaary, tujgak өскөн аајына, taka elegen тоозьна вудын-сарым ајдын вазьнда вolor.

34. Kazaganda turgan mal, sook, çut (şuurgan çaaştu) kynderden ваška ајас kyndede, кунуң сајын 2—3 castaң сыгарып telcider.

Аçару. Kalgancy cetvert' өјин сырген воос ујларды la cockolorды—сыгарып telcidip vastь-рагып, уыр малдаң ваška сыгарар учурлу.

35. Attь suuga ezindirip çunary veterinar-la sanitarnыj işte turgan ulustың аңлы сыгарып берген çerine, çылдың çылу өјилеринде вolor учурлу. Edin izide mingen le оору малдарды suuga ezindirip çunarga çarabas.

36. Xozjajstvogo çaңь tabьşьtyлган mal bast-raazy 15 кунуң turkыпна karantinde turup çat, cockolo çылкь mal deze, —21 кун турар.

Maldь karantinga turguzarynda ваška аңлы кыр-romeşenie le ol maldь кавьгар аңлы ucastka керек. Mal karantinga turganda çaantajын veterinar көрип, attar malejnizirovatsja edilip, uј mal tuberkulez şinzyude volьp, koj cocko uј mal—brutsejlezke tartьp көрuler.

37 Karantinga turgan maldь, vastra уыр malga kozory karantinның turguskan өјi өtkөндө, maldың ооруузы çазылган деп, veterinar таңган tuzunda вolor. Karantinda turgan maldың kijninen сы-

rer başka aňly kizi, baza kandýjla tudunar çepseldy başka sugatu volor. Karantinda turgan ooru maldь көrip kiceep turgan ulustar, vastra tuzalanьp turgan hozjajstvogo, malga çonьñ veletegen azralga çuuktavas, spetsodezdalu baza dezosredstvo —çepseldy volor.

38. Maldь воjьньñ turgan çerinen baza өskө çerge (bazarga, jarmorkaga, vьstovkaga ononдо өskө kereke) aparar volgozьñ, kolhozтьñ pravlenija-zь, sovhozтьñ direktorь, kolhozсьlar, aldьñañ çat-kandar vetvraçtañ, çeri, malь hozjajstvozь çuğuş oorulardan aмыr turganьньñ spravka vicik alar ucurlu.

39. Bir aaj temdeky ooru tavьльp, malga (çө-dyl, tumçuğьñañ suu agar, clekeji agar, sidigi kan-du kelip, tizik, ara salar ononдо өskө) oorular bil-dirtkezin, onon өskө sovhoz fermaньñ kolhozсьньñ taññañ çatkanьñ malьda kenetijñ өler çañ tavьl-gazьñ,—sovhozтьñ direktorь, kolhozтьñ pravlenija-zь, emeze çurt—sovet, turguzala veterinarньñ vrac aldьrtьp, ooru nedeñ ulam tavьlgan, kandьj ooru volgonьñ çartap, onьla çenizer işterdi turguza la өtkyrer ucurlu. Ooru maldar kadьk maldañ turguzala ajryьp izoljatorgo turguzьlar.

40. Ooru mal turgan stojlo—kazaganda turguzala dezinfeksija өtkyrer. Bьçarzьgan stojlo-kazaganda өtөk, maldьñ tözөncigi, çatkan çurtan, çol-

don tuura aparъp ɵrtɵlɵr ucurlu. Kujves artkanda-
rъ deze ęerge kɵmilip ęat.

41. ɵlgɵn maldъn segi turguzala sek ęuup
turgan-skotomogil'nikke aparъlar. Abort edip artkan
yuren, ara sъkandar, onъn kijndegi sъkan sɵvi, vo-
zulardъn segi, anъn neney ulam volgonъn ęartъn
sъgara řinzileer kereginde, vetvrac emeze vetfeld-
řer kelip kɵrgɵncɵ, anъlu pomeřcenije salъp kojor.

42. Maldъn segin sasъp turar—skotomogilnik
veteřinarнъj la sanitarnъj nadzordъn ęakarı aajъn-
ca, ęatkan ęurtan, ęoldon mal ęyrer ęerlerden suu
alar suugat ęerlerden bir klm. ęuuk emes edip
eder.

43. Kerekty volgon aajъnca, skotomogilniktъn
cedenine remont ederin, kanavazъn arutaarъn, sek-
ty asъk orolordъ kɵmyr turarъn, bir ęyldъn turku-
nъna ęaņs katartan as emes edip ɵkyrer ucurlu.
ɵlgɵn maldъn segin tartъp turatan edip, anъlu icin
cas temirle kadagan kajrcaktu povozka volor ucur-
lu. Ol povozka avrala sekti aparъp tařtagan la too-
zъna dezinfeksija ɵdip turar.

44. Kodъrdaņ oorygan kojlu ęerlerde, ęaskъda
la kyskyde 2 katap koj-eckini (protivocesotkenъj)
kodъrъn ęogoltor emle ęunup turar. Kojlo kozo
ęyrgen ijer vaza kozo ęunular ucurlu.

45. Xozjajstvogo ęaņ karulcъk ijt tavъlgazъn
15 kyniņ turkunъna karantin ɵkyritip, degel'men-

tatsija (кѣназын арысѣр) иш ѳtkyрer. Кoj турган ка-
zaganga—ijti kozo tudaryн ѳok eder.

46. Тубerkulez—ѳркѳdѳn ooru maldar, кадык
yur maldan ваѳка ажыр, кудуу ѳerin ваѳка edip,
sugat ѳerin аңлы ваѳка edip, ol maldың kijninen
ѳyрer ulustaryн аңлы ваѳка eder.

47. Ылкь malda (malejнѳcik) sap ooru lu fem-
dek сыккан la тарың, ondaj maldardy malejновы
maldь ваѳка tudar izoljatorlu хozjajstvogo тавышты-
тылар, онды oорulu malejнѳcik-attarla, malejновы
hozjajstvоньн ѳeri-ucastkazyнаң сыгара ѳskѳ ucac-
tkaga барар учурь ѳok.

48 Kolhozтың tovarныj fermalary la sovhozтор,
emdi канajda tuzalanar kѳrgyzy ezily veterinarны
apteckalu volor ucurlu. Maldь ѳerge кавыгар ѳjinde,
oорыган malga ваѳтаркь volызын ѳelirip турar kere-
ginde, pastuxtarga ѳeңil алыр ѳyрer apteeke edip
berer ucurlu.

IV Sluckаның ezizi: ѳaѳ-maldың valazyн tѳrѳdip azraary

49 Slucka-maldь capтыrарь ozolodo тургузылган
plan аажына ѳdѳr ucurlu.

50. Tѳrѳtirip alatan veelerdi vastra capтырар
alar kereginde, sovhoz lo fermalarda бар volory
mundыj:

a) kollo capтыrар tuzunda—

Казыла 60—80 уйга төнөн, сартыраг җазы җеткен кунасындарга 1 җооп вука;

Казыла 40—50 вееге 1 җооп ајгыр;

Казыла 40—50 койго 1 җооп куца;

Казыла 15—20 соcko 1 җооп ајгыр соcko;

в) Җыым җерге воҗ җырген малды сартырагы:

Казыла 20—25 вееге 1 җооп ајгыр;

Казыла 35—40 уйга 1 җооп вука;

Казыла 25—30 койго 1 сооп куца.

Аҗару: 1) Баҗтаркы ла җылы иштеп турган җаҗ ајгыр куца вука оной до өскөзин җарым нормазыны выдиртип тудар.

2) Казы ла колхозто ло совхозто сартыраг тизи малыны тоозыны көрө 1—2 производител артыгына запас едип турар.

51. Колхозчыларды ла алдынан җаткандарды малын ваза сартыртып салар керегинде, казыла җурт җерлерде олорды малын узе сартыртканды производителды җаантайып турар случной пунктот төзөөр, сартыртар нормазыны деже 50-ци пункта ајдылганьн каянда кыары җогынан волор учурлу.

52. Служкага кирер малдар:

а) Җаҗтан өрө веелер ле ајгырлар,

в) $1\frac{1}{2}$ —2 җаҗтан төмөн емес җаҗту викаларла кунасындар;

в) 10—12 ајлу соckoны ајгыры, 8 ајлу тизи соcko;

g) 1—1¹/₂ çaştu volgon kucalarla, 1 çaştu tizi kunan kojlor.

53. Çoon-uj maldың, socko lo kojдың sluckazь kockyn rajondordon vaška rajondo, kollo ođer ucurlu. Podvornыj konevodstvo der çыkь maldы kolgotudup azrap turgan rajondordo, çыkь maldың sluckazь kollo ođer ucurlu. Yur malla көcip çyrgen rajondordo çыkь maldың sluckazь çajым vos yurde volor. Koj maldың sluckazь, kolhozçыlarda la aldынаң çatkandarda çajым yurde volorь кем çok.

54. Slucka otkyrer aldында vastra proizvoditel, der le tizi maldar vetpersonalla şınzileler ucurlu.

55. Brutselizm (ara salьp) oorigan maldardь vaška yur edip, kadьk malga çuuktatpaj vaška dudup, vaška proizvoditel'ge capьrар, ol proizvoditeldi oşkө malga vaza çuuktatpas.

56. Slucka otkyrer işten 1¹/₂—2 aj ozolodo sluckaga kirer projvodityl'derle tizi maldardь, slucka oјnde edi tolu volor kereginde, aңly vaška azralga turguzar. Oңың kereginde, sluckaga kirer maldardь slucnoj kompanijaga veleter alar kereginde, eң çakşь kontsenrat katu azral la azraar ucurlu.

57. Sluckaga kirgen maldardың (ucot) тоозың аларь capьrgan kyninde volor, çыkь mal deze, capьrgan kynineң le ajrьr kyninde ođer.

58, Boos maldardың kijninen syreen kiceemeldy şınzy төзөp alar. Boos maldardь batkak sas

çerilerle, kышкыда-tozon tuzunda aғы veri ajdarғы çarabas Boos maldardь cedenge sugarь, cedenenь сыгара ajdaary çaan yurle emes volьp, vastra yurdenь vaška ajdalar.

59. Ujdy төрөөр алдында $1\frac{1}{2}$ —2 aj volьp kelgende kazaganga sugar.

60. Kоlxоz fermalarьna la sovhoztordo, төрөөр өji çuuktap kelgen tizi maldardь, аңлы vaška rodil'nyj kьpka turguзылар;

a) Beelle uяlar—төрөөр алдында 10-15 kyn ozo.

b) ene cocko-20-30 kyn ozo.

v) Kоjlor төрөөр алдында bir sutka ozo.

61. Mal төрөдөр rodil'nyj pomeşeniende ebrede-sutkaa dezurstvo turguзылар. Төрөгөн maldьn cөvi төрөp vozogon kijde тыссе le urada аңлы çerge арагыp turar. Maldьn cөvile ijt, kuşla cockoнь azraary çarabas ucun toktoodor.

62. Kazь bir xozjajstvodo brutselez (çuguş oorudañ ulam ara salgan) ujmaldьn төzөncigin, baza kandьjla cөvin өrt cьkpas pozarnьj çerde өrtөeri azra çogoltor, emeze çerge көmip salar.

63. Kazь la ara salgan tuzunda, emeze maldьn valazь öly cьkkan tuzunda (aborot) volgondo mal төrөгөн pol, izveskanьn sujugьla çunulьp, өtek le төzөncigi өrtөлip, emeze çerge көmylip turar.

64. Abort etken tizi mal turguzala mal turgan kazagan-pomeşcenijanañ izoljatorgo turguзыльp, алдында turgan çerinde dezinfektsija өtkyrer.

65. Çаңь ськан kulundar, ськан kijnde 3 кунинь туркуньна еnezile коzo rodil'ньj denikada turar, vozular ськан куньнен le ala ваька teljatnika turar, sockoньн ваалдарь деze, ваька kajrcaктarga сальнар, ulak курaган деze, ськкан тарьjn 1-3 кун еnelerile коzo turar.

66. Maldьн valazь турган кьртardь arutaar, тө-zөncigin сольр турарь бир кунде 2 kataptан as vol-bos ucurlu.

67. Vozular vaьtapкь 15 куньнде бир сутkada 4 kataptан as emes еnezинь (Ts. 38°) temperatu-ralu çаңь saagan судile azrap turar. Vozudь çа-ньsla sytle azrap turarь 30 кунең as emes volор керек.

Enezин emizip турган vozular, vaьtapкь 2-3 кунинь туркуньна еnezile коzo turar, çаңьsla тyn өjинде' çьлу teljatnika ekelip turar. Vozuu 2-3 kon-gon kijninde, vozudь еnezine сальр emizeri, çаңьsla azraar castarьnda volор: 10-15 кунге çetre-бир кун de 4 katap' 10-15 кунинь kijnde-бир кунде 3 katap. Tizi vozularдь azraarь oньн кемçуyзинь vaza вь-dyzинь аaьjn көрө cотop azraar ucurlu.

Аçагу. Maldьн çаь valazьн тиверкulez oorulu uьдьн eski sydile azraarga çaravas. Tu-веркulez oorulu uьlardьн sydi 5-10 минутьн туркуньна Ts. 80° çetre temperaturалу edip çььдар ucurlu.

68. Bir vozu la çetre yze icpej artyskan sytti, baza bir vozuga icireri çarabas. Onon öske eski, ebeşte acyp kalgan sytti vozuga icirerge çarabas.

69. Ськаль 10 кун воьр kalgan sockonyň baaldary aş azralyn aьр turar ucurlu. Çazь eki dekada volgon sockonyň baaldaryn ujdьn çanь saagan (parnoj) sydyle azralьр baştalar. Kulundar-ga katu kontsentraf azral vereri 3 ajlu volgonьnan aьр volor, syt rajondordo sarçu eder çerde vozudь syten avrat azralga көcyreri tuzunda kataj katu azralga ebeşten yyreder.

70. Kulundь eneziniң emceginең ajrььrь kulin 5-6 ajlu volьр kelgende uzaak өjige cөjвөj kenetijn aььr. Cоккoньн baaldarьн eneziniң emceginең ajrььrь eki ajlu volьр kelgende, 4-6 kyniң turkynьna ebeşteң ajrьр turar, ulak kuragandь deze, $2\frac{1}{8}$ ajlu volьр kelgende акьрnaktaң 10-15 kyniң turkynьna ajrььr. Kojdь saabas rajondordo kuragandь eneziniң emceginең ajrььrь, kuragan $3\frac{1}{3}$ ajlu volьр kelgende ajrьр.

71. Maldьн çaş balazьн sugarьр azrap turatan (көнөк, toskuur) kandьjla posudань, maldьн balazьн azrap vozogon lo kijnde, kursak beleter кьpta uzy suula çazap arutap çunup, kurgadьр turar. Mal turgan kazaganda posudань çunarga çarabas.

72. Kazaganda turgan өjinde, maldьн balazьн çut sook kynderden vaška kynderde kynuң sajьн

telcidip tıřkarı progulka edip turar. Кавъзу ѳјінде малдын балазы аланда ыrer.

73. Erkek vozular beř ajlu volıp kelgende ti-zi vozulardan vařka turguzar. Сockонь баалдары erkek tizinin ыгаары tert ajlu volıp kelgen tuzunda volor, kuragandardı— (3-4 ajlu) enezinen ajrygan-la tarıyn, kulındar deze,—altı ajlu volordo enezinen ajrygan la tarıyn.

74. Kulundardıny tujgagyn vařtap arıbyrı enezinen ajryr tuzunda volor, onon arı deze kazbla vudyn arım-eki ajдын vazыnda la arıbyr turar.

V. Maldı azrap sugaragыny ezizi.

75. Azraldı malga verip rasxodko ıygararы kandı la uk malga turguzylan norma aajыnsa kalendarnıy plan aajыnsa volor. Maldы azralыny rasxodын vaza azraar normalardı zootexnik emeze zivotnovod texnik turguzыр, sovhozto volzo, sovhozтыn direksijazy epteer, kolhoz fermazыnda deze—kolhozтыn pravlenijazy epteer.

76. Kyskyde ol ıkalak ѳјінде малды azraar edip, xozjajstvo usd'vazыny анына 2 ajga maldı azraarga etkedij edip, azral veleter alar.

Кыстын ѳјінде koomoj azral tartыр volbos ut kynderge veleter fermanы usad'vazына 15 kynin tijbes prikosnovenny font azrlaryn veleter salar kerek.

77. Orodon, tranşejadañ la vaşnijadañ silostь kodorь alarь udrala emeşten volor. Tranşejanañ silostь alarь, tranşejanьñ bir usьnañ vaştap kьptaгьñ (vertikal'ньj) cike tyzre kazьp alar. Kynyn saьñ kodorьp alar silos azralьньñ kьbь, bir kyn-dyk azraldьñ kemince alar.

78. Тоңьp kalgan silos azraldь kьjaltazь çokko ergizele, malga ery le tuzunda berer ucurlu.

79. Maldь azraarь turguzьlgan ezi (vnutrenij rasporjadka) aajьnca turguzьlgan castañ kьjvaj bir kynde 3 katap azrap turar.

80. Maldь kormuşkadañ la jasliadañ azraar.

81. Kaiu azral (salam, çalbraktu azral, komьgajga tekin) ølønø, maldь azraar tuzunda (çibittip ceckelep) veleter azraar Korneklubneplod azral deze çunulgan kijnde azraar,

Bookтьgan, çьdьgan azralla maldь azraarga çarabas.

82. Kacestvozь çakşь eñ artьk azraldar, ozo maldьñ valdarьna, voos maldarga, altarga la slucnoj tuzunda proizvoditel'derge veriler.

83. Malga berer azral-ratsiongo kьjaltazь çok mineral'ньj veşcestvo (tus, mel, søøktiñ kulurь) koьnar ucurlu.

84. Maldь kavьruuga turganьñañ kazaganga sugarь, emeze kazagannañ kavьruга cьgararь ta-вьnca meңdeş çogьñañ ødør ucurlu.

85. Күрүш өјинде чаş çань ськан клеверге малдь кавьгарь çаравас.

86. Кьşкьда малдь sugararda, малдьн iceten, суузьн, мал турган казганьн Онојдордо малга суузьн edeten суудь куньн сайьн бир кун озолодо малдьн казганьнда турган (сан)-күрке тоскуурге вockого, вакка иьр уstin çаар салар. Кожло cocконьн суун азрал веleteer кьрта веleteer.

Казьла ськi аттьн вазьнда аьлу суу iceten номериу емезе аттьн адын салган көнөк волор учулл

87. Кьşкьда малдь бир сутказына 2 катар sugarar, çайгда деze бир сутказына 3-4 катар sugarar.

88. Војьнн турган хозжайство çеринен казь, бир өско çерге варар тuzунда малла козо setke, ваşтьк ла көнөгин козо альр çүрер. Когон тыşкен çерде атть, cardь азrap sugarарь овşij kormушкадан çаравас.

89. Казь бир маль оруулу лу çерлерден, хозжайстволордон, мал суу кадьк турган çерлерге азралдь еkeletени кату тоktoduулу воьр çат.

90. Kontsenrriroвань азрал, ваза тыру çырум-дыден etken (etin, сөөктin, ваьктьн кулурь), ваза минирал'ньн (tus, mel) азраль, çавуулу помеşчение-кьрта ару кургак çадар учулу.

91. Мал азраар азралдь, улустьн тьşкарь сьгар

da bir kyn amradar otdъx kyn volor. Çurt-xozjajstvonъn kandъj bir çaan iş (çaskъ kra izi, aş, eleş çuur izi) vaştar aldъnda, işteer maldarga 10—15 kynnıñ uzaak amraat otpuskazъn berer, kycı koo-moj arak maldarga deze, 20—30 kynıñ turkunъna amradъp alar ucurlu.

96. Slucnoj kompanije vaştarъ vozoor oşin-yze, (sluckaga kirizer edip temdektelgen) ajgъr—proizvoditel'derdi işke tuzalanvas ucurlu.

Slucka odup turgan oşinde, ajgъr-proizvoditel'derge kynıñ saşın, 1—1¹/₂ cas telcidip vastъrъp progulka eder.

97. Bee mal voozogolъ altъ aj volgondo, uur işten, kenetijn burulcъktu işten, avra canaka syrdu-rter işten ajralar, tereer aldъnda eki aj, teregen kijnde 15 kunge—kandъj la işten ajgъlar ucurlu. Ol onojъp işten ajgъlgan voos veelerdi kynıñ saşın bir-eki cas progulkaa cъgarъp telcider.

Kuldъ emip çyrgen veelerdi uraak, çorъkka la hozjajstavo tъştъna kondro, minerin, vaza kulun kenegedij maşinalarga (molotilkaga, znejkaga, senokosilka on-on do oşko misty maşinalarga sugarъ çaan toktoodulu volъp çat,

98. Gosudarstvonъn la rajonnъn plemenoj knigazъne vicilgen ujlardъ, kandъjda işke cъgarvas ucurlu. Onon oşke ekinci çarъm voos oşin çyrgen ujlardъ, teregen kijnde yc aj volgolok ujlardъ, va-

za produktsijazь bijk ujlardь işke сьgararь baza çaravas volьp çat.

Onoң өskө kotegorijaga kirip turgan ujlardь Krajovlзudьn razreşeni jazьla bir sutkanьn icinde 5—8 castaң çañsla çenil işterge işteder.

99. Kulunь emip çyrgen veege, kulunьn azrap emizip alar kereginde, vaştapкь еki aјьnda, cas too-зьnala amradar, artkan aјlarda deze 2—3 castьn va-зьnda amradьp, kulдьn emizip turar.

100. Kandьjda maldardaң 2¹/₂ çaşka çetpegen çaş mal, kandьjda işke tuzalanarь çaravas. Çьlkь maldь 3 çaştu volgon kьzьnda, vaştap voş minip yureder, onьn kijinde ol lo kьşta hozjajstvo icinde çenil işterge, baza uraak emes çorьktarga tuzalanar.

101. Attar turar dvor taskaktardьn ysti çavьlu volor ucurlu. Sığatan kandьj la çepsel kazьla atьn kemçyune keliştire edip, ol lo atьn volьp pomer-letip turar.

102. Attar bir aјdьn turkuьnda osmotr-şin-zyuni өdөр ucurlu. Konjuxttar la at minip turgan ulustarьnьn izi, olordьn kolьnda turgan maldьn aajьnca volor.

103. Bo os maldar, olordьn etkan çoluunca suu-kaдьgьnca voos çyrgen өjinde veterenarnьj vracьtn bergen srok çakьlta aajьnca işten aјrьlp turar ucurlu. Ol onдьj verilgen çakьltalardь hozjajstvo vaş-сьларь brigadirлар kьjaltazь çok vudyrer ucurlu.

VII. Zoovet ezilerdi vudyrerinin ucun karuuna turarь la kontrol—şinzyu

104. Bu ajdylgan ezilerdi sovhoztordo vudy-reri sovhoztordьn direktorlorьnьn mojnьna salьnpьr çat; kolhoztordьn tovarnьj fermalarьnda deze—kol-xoztьn predsdatelinin, ferma vaşьsьzьnьn, mal az-rap turgan brigadanьn brigadirьnьn mojnьna salь-npьr çat, aldьnan tuzalanьp turgan maldarda deze, —mal eezine, kolhoz predsdateline le çurt-sovetke.

105. Bu eziler aajьnca kol-salaa verip kontrol' şinzyu ederi, ajmzemotdel le veterinarнаrньj la zoo-techniceskij işte turgan personal karuuna turar edip, mojnьna salьnpьr çat.

Казьла mal azrap turgan zivotnovodceskij sovhoz, kolhoz lo çurt-sovet, zootexniceskij-veterinarньj vractar kelgen toozьna maldьn suu kadьk aajьn vicip turar baza zoovet eziler viciir, zootexniceskij la veterinarньj verilgen ezilerdi vudyrip turganьn temdekteer knigalu volor ucurlu.

Ответ редактор И. Н. Аргоков

Технический редактор А. Шабурков.

Сдано в набор 14/IV-1935 г. Подписано к печати 23/IV-1935 г.

Формат 62+94¹/₃₂. Тираж 1000. Бум. л.—0,9

Печати. 1,8. Учет. авт. л.—1. Знак. в бум. листе—40,000

Наряд 397. Инд. СХ—4-6

Облито № 1236

г. Ойрот-Тура, типография им. Клары Цеткин,

Ц. 1936.

Лит № 13

Вкладн. л.

4 25

Ваазь 10 акса
Цена 10 коп.

Ойрот.

2-443

Зоотехническо-
ветеринарные
правила

*На ойротском
языке*

Переводчик А. Г. ШАБУРАКОВ.